

การศึกษาประสิทธิภาพของการให้บริการของสถานบริการสาธารณสุข
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

นางสาวจิราภา วรเสียงสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการตั้ง เมืองมหาบัณฑิต

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2528

ISBN 974 - 564 - 728 - 4

008988

I15305600

Study of the Services Efficiency at the Public Health
Centres in The Southern Border Provinces of Thailand

Miss Jirapa Worasiangsuk

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Planning

Department of Urban and Regional Planning

Graduate School

Chulalongkorn University

1985

ISBN 974 - 564 - 728 - 4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาประสิทธิผล ของการให้บริการของสถานบริการ
 สาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดย นางสาวจิราภา วรรณเสียงสุข

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศักดิ์ชัย คีรินทร์ภาณุ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
 ส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต.

[Signature]
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (รองศาสตราจารย์ ดร.สุประกิจธร บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

[Signature]
ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์มานพ พงศทัต)

[Signature]
กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ โชติเลิศศักดิ์)

[Signature]
กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศักดิ์ชัย คีรินทร์ภาณุ)

[Signature]
กรรมการ
 (อาจารย์วรรณศิลป์ พีรพันธุ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาประสิทธิภาพของการให้บริการของสถานบริการสาธารณสุข
 ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ชื่อนิสิต นางสาวจิราภา วรเสียงสุข

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศักดิ์ชัย ศิริจันทร์ภาณุ

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

ปีการศึกษา 2527

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ ประการแรกเป็นการทดสอบทฤษฎีการบริการสาธารณสุข เป็นกิจกรรมการบริการประเภทหนึ่งที่มีที่ตั้งอยู่ในชุมชนศูนย์กลางระดับต่าง ๆ ตามทฤษฎีชุมชนศูนย์กลางของคริสตัลเลอร์ ระดับของสถานบริการสาธารณสุขจะสอดคล้องกับระดับความเป็นศูนย์กลางของชุมชนเมืองนั้น ๆ แต่ความผลของการวิจัยพบว่า ความสอดคล้องดังกล่าวเป็นไปแต่เพียงชุมชนระดับใหญ่ ๆ กับสถานบริการระดับสูง ๆ เช่น รพ. และ รพท. เท่านั้นเอง ส่วนชุมชนระดับกลางและระดับเล็กกับสถานบริการสาธารณสุขระดับรอง ๆ ลงไปจะไม่ค่อยมีความสอดคล้องกัน จุดมุ่งหมายประการที่สองคือการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณสุขรายอำเภอของภูมิภาคจังหวัดชายแดนภาคใต้ อำเภอที่มีประสิทธิภาพของการให้บริการสูง คือ อำเภอที่เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และสถานบริการเอกชน ส่วนอำเภอที่มีประสิทธิภาพของการให้บริการต่ำคือ อำเภอที่ไม่มีโรงพยาบาลของรัฐหรือสถานบริการเอกชนตั้งอยู่ ใกล้กับ อำเภอที่อยู่ค่อนข้างห่างไกลจากตัวจังหวัดหรือมีฐานะเป็นกิ่งอำเภอ จุดมุ่งหมายประการที่สาม คือการนำเสนออนาคตภาพของสถานบริการสาธารณสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปี พ.ศ.2543 เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติ อนาคตภาพที่ศึกษาได้ เป็นดังนี้

ก. จำนวนและแหล่งที่ตั้งของสถานบริการของรัฐ ระดับโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไปในปี พ.ศ.2543 จะคงเดิมเหมือนในปัจจุบันเพื่อจำกัดการกระจุกตัวของแพทย์คามเมืองใหญ่ ๆ

- ข. กิ่งโรงพยาบาลชุมชนให้ครบทุกอำเภอ และกิ่งอำเภอ
- ค. กิ่งโรงพยาบาลชุมชน 30 เคียงใหม่ 2 แห่ง
- ง. ยกกระชับโรงพยาบาลชุมชน 10 เคียงให้เป็นโรงพยาบาลชุมชน 30 เคียง 11 แห่ง
- จ. ยกกระชับโรงพยาบาลชุมชน 10 เคียงและ 30 เคียงให้เป็นโรงพยาบาลชุมชน 60 เคียง 3 แห่ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการกระจายทรัพยากรสาธารณสุขสู่ชนบท เพื่อให้เป้าหมาย "สุขภาพที่ดีถ้วนหน้าเป็นความจริงให้มากที่สุด คือ รัฐบาลควรเพิ่มบทบาทของสถานีนามัยประจำตำบลให้มากขึ้น และควรมีการปฏิรูประบบการบริการมูลคูลากรสาธารณสุขในปัจจุบันที่ค่อนข้างระบบเทคโนโลยีอย่างสูงและผลิตได้จำนวนน้อยคน เปลี่ยนมาเป็นมูลคูลากรที่มีความสามารถวินิจฉัยและรักษาโรคธรรมดาทั่วไปได้ ซึ่งใช้เวลาอบรมน้อยและผลิตได้เป็นจำนวนมาก เพื่อที่จะกระจายไปอยู่ในเขตชนบทได้มากขึ้น

Thesis Title : Study of the Services Efficiency at the Public Health Centres in the Southern Border Provinces of Thailand.

Name : Miss Jirapa Worasiangsuk

Thesis Advisor : Assistant Professor Sakchai Kirinpana

Department : Urban and Regional Planning

Academic Year : 1984

ABSTRACT

This study has three objectives. Firstly, using the public health centres to test the Central Place Theory which believed that the hierarchy of the central places will be in accordance with the hierarchy of functions of a central activities. This proves to be partly true only with the higher order central places and higher order central activities. Secondly, to compare the public health services efficiency among all amphors in the southern border provinces of Thailand. It is found that the amphors of high efficiency are the amphors in which regional hospital, general hospital and the private sector are located. The amphors of low efficiency are those amphors that do not have any kind of hospital located in. Most of those amphors are actually sub-amphors and the remote amphors which are far away from the provincial towns. Thirdly, to present the future scenario of the locations of public health centres at all level of functions of this region in the year 2000. This has to be in accordance with the National Public Health Development Plan. The details of the scenarin are as

follow; community hospitals will be set up in all amphors and sub-amphor, two new community hospital with thirty beds will will be set up, Eleven community hosiptal with ten beds will be upgraded into thirty-bed hospital, two community hospitals with ten beds and one community hospital with thirty beds will be upgraded into three community hospitals with sixty beds. It is proposed in this research that if the " Health for all by the year 2000" is to be realised the public health resources have to be deconcentred from the big cities or big towns. This can be done by upgrading the role of local aid posts situated in all tumbols and to reform the system of medical school in which the public health personnel are produced. It has to be less high technology oriented and fewer number of year of training. By doing this greater number of personnels will be produced and can be sent to rural area.

กติกกรรมประกาศ

ในที่สุดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็ได้เสร็จสมบูรณ์ด้วยความร่วมมือและแรงใจจากบุคคลหลายฝ่าย บุคคลท่านแรกที่ชอกล่าวถึงในที่นี้คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวัฒนา ธากานิติ ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ เป็นธุระและเป็นที่ยปรึกษาในทุก ๆ ด้าน ท่านต่อมาคือ รองศาสตราจารย์ มานพ พงสัทดี เป็นผู้ที่ยกยอชื่นชมให้รู้ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ ท่านที่สามคือ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ผู้ซึ่งกรุณาใช้เวลาตรวจทานและแก้ไขข้อผิดพลาดในการเขียนวิทยานิพนธ์ อาจารย์ท่านสุดท้ายคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศักดิ์ชัย ศิริจันทร์ภาณุ เป็นผู้ที่ยกยอชื่นชมและชอคิดต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางสำคัญ อันทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ก็ด้วยดี

ขอขอบคุณและแสดงความซาบซึ้งใจในน้ำใจของคุณภาณุพันธ์ ชัยรัก คุณสุภา กวางวโรภาส และคุณประจัน มณีนิล ผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ความคิดและเทคนิคต่าง ๆ

จิราภา วรเสียงสุข

24 พฤษภาคม 2528

บทกวีภาษาไทย	ก
บทกวีภาษาอังกฤษ	ก
กติกกรมประกาศ	จ
รายการตารางประกอบ	ฉ
รายการแผนภาพประกอบ	ช
รายการแผนที่ประกอบ	ช

บทที่

1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 สมมุติฐาน.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
1.8 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	8
1.9 คำจำกัดความ.....	9
2 บรรณคดีที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 ความเป็นมาของการสาธารณสุขไทย.....	10
2.2 การดำเนินการจัดบริการสาธารณสุขในปัจจุบัน.....	12
2.3 ความมุ่งหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับสถานบริการสาธารณสุขใน ประเทศไทย.....	14
2.4 หน้าที่และขอบข่ายการบริการของสถานบริการสาธารณสุขแต่ละ ประเภทในส่วนภูมิภาค.....	15
2.5 ลักษณะการให้บริการของสถานบริการสาธารณสุขแต่ละประเภท.....	17
2.6 ปัญหาที่สำคัญของการบริการสาธารณสุข.....	20
2.7 นโยบายพัฒนาการให้บริการสาธารณสุขของรัฐบาล.....	24

2.8 แนวความคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณสุข.....	26
3. สภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	45
3.1 ที่ตั้งและขอบเขต.....	45
3.2 การแบ่งเขตการปกครอง.....	47
3.3 ภูมิประเทศและภูมิอากาศ.....	53
3.4 สภาพเศรษฐกิจ.....	59
3.5 สภาพสังคม.....	62
3.6 โครงข่ายการคมนาคม.....	67
3.7 ประชากรและระบบชุมชน.....	70
4. การศึกษาประสิทธิภาพ การให้บริการสาธารณสุขในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	93
4.1 สภาพทั่วไปของการให้บริการสาธารณสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	93
4.2 การวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพ การให้บริการสาธารณสุขรายอำเภอ.....	120
5. การคาดประมาณประชากร และการกำหนดขนาดคภาพของการให้บริการสาธารณสุข ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2543.....	131
5.1 การคาดประมาณประชากรปี พ.ศ.2543.....	131
5.2 การกำหนดขนาดคภาพของการให้บริการสาธารณสุข ปี พ.ศ.2543.....	137
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	144
บทสรุป.....	144
ข้อเสนอแนะ.....	149
บรรณานุกรม.....	150
ภาคผนวก.....	153
ประวัติ.....	

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนและการแบ่งเขตการปกครอง	51
2	แสดงผลิตภัณฑ์จังหวัดชายแดนภาคใต้	61
3	แสดงรายได้ประชากรจังหวัดชายแดนภาคใต้	61
4	แสดงจำนวนประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้	63
5	แสดงอัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรเปรียบเทียบระหว่างประเทศปี พ.ศ. 2520	114
6	แสดงการกระจายแพทย์และอัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรปี พ.ศ. 2522	115
7	เปรียบเทียบอัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรรายจังหวัดปี 2522 และ 2526	117
8	เปรียบเทียบอัตราส่วนทันตแพทย์ต่อประชากรรายจังหวัดปี 2522 และ 2526	118
9	เปรียบเทียบอัตราส่วนพยาบาลต่อประชากรปี 2522 และ 2526	119
10	แสดงจำนวนประชากรต่อแพทย์ 1 คนรายอำเภอในปี 2526 และจำนวนแพทย์ที่พึงมีรายอำเภอในปี 2543 คำนวณโดยใช้มาตรฐานแพทย์ : ประชากร เท่ากับ 1 : 1000 คน	139
11	แสดงตัวแปรของกลุ่มบุคลากรสาธารณสุข	ภาคผนวก
12	แสดงตัวแปรกลุ่มสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ	"
13	แสดงตัวแปรกลุ่มสถานบริการสาธารณสุขของเอกชน	"
14	แสดงรหัสข้อมูลคิบบของตัวแปรแต่ละกลุ่ม	"

รายการแผนภาพประกอบ

แผนภาพที่		หน้า
1	แสดงวงจรชีวิตวัยและวิถีกำจัดวงจรชีวิตวัย	2
2	แสดงแนวความคิดในการวิจัย	5
3	แสดงประเภทของการให้บริการสาธารณสุข	18
4	แสดงระดับการรักษายาบาล	19
5	แสดงลำดับชุมชนศูนย์กลางในแนวความคิดของคริสตัลเลอร์ ความหลักการตลาด การคมนาคม และหลักการบริหาร	39
6	แสดงชุมชนศูนย์กลางขนาดเล็กที่เกิดในที่ทุรกันการซึ่งเป็นที่เขต อิทธิพลของชุมชนศูนย์กลางขนาดใหญ่ครอบคลุมไปไม่ถึง	42
7	แสดงลำดับชั้นของสถานบริการสาธารณสุข	101

รายการแผนที่ประกอบ

แผนที่		หน้า
1	แสดง เขตการปกครองของจังหวัดชายแดนภาคใต้	52
2	แสดง โครงข่ายการคมนาคม	69
3	แสดงขนาดประชากรรายอำเภอ พ.ศ.2522	76
4	แสดงขนาดประชากรรายอำเภอ พ.ศ.2526	80
5	แสดงความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอปี 2522	84
6	แสดงความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอปี 2526	86
7	แสดงขนาดประชากรในเขตชุมชนเมือง พ.ศ.2526	92
8	แสดงที่ตั้งและการกระจายตัวของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ	97
9	แสดง เขตอิทธิพลการให้บริการของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ	100
10	แสดงระยะทางเฉลี่ยการให้บริการของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ	104
11	แสดงระยะทางมาตรฐานของการเดินทางมาใช้บริการสาธารณสุข	105
12	แสดงขนาดประชากรในเขตอิทธิพลของสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ	109
13	แสดงลำดับความมีประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณสุขรายอำเภอ	127
14	แสดงการคาดประมาณประชากรรายอำเภอปี พ.ศ.2543	134
15	แสดงอนาคตภาพของการให้บริการสาธารณสุขปี พ.ศ.2543	138